

PROBLEMA BASARABIEI ȘI A BUCOVINEI ÎN RELAȚIILE SOVIETO-GERMANE / Iunie 1940 – Iulie 1941 /. ASPECTE GEOPOLITICE ȘI GEOSTRATEGICE

Serghei Hacman

Includerea Basarabiei și a nordului Bucovinei la Uniunea Sovietică a fost efectuată în condițiile apropierei sovieto-germane. Avansând, în iunie 1940 cunoscute pretenții teritoriale față de România, Moscova urmărea în primul rând realizarea scopurilor sale hrăpărețe, dorind să îmbunătățească pozițiile geopolitice ale Uniunii Sovietice. După cum remarcă în memoriile sale fostul consilier al ambasadei germane în U.R.S.S., Gh. Hilger, „guvernul sovietic, îngrijorat de succesele neașteptate ale Germaniei în Franța, a hotărât, să-și lărgească și să-și întărească pozițiile în ritm accelerat, ca să obțină un folos maxim din rezultatul tratatelor încheiate cu Germania în legătură cu separarea intereselor mutuale¹”. Vorbind despre imensele cedări teritoriale față de Moscova pe contul unor țări terțe, cercetătoarea germană I. Fleischauer remarcă următoarele: Acestea îi asigurau lui Stalin, dacă el în acest timp era sigur de inevitabilitatea conflictului cu Germania, o centură, adică un câmp suplimentar, care îi era necesar desfășurării diviziilor. Cedările teritoriale după părerea istoricului, trebuiau să-l convingă pe Stalin de faptul, că anume el, și nu Hitler, este partea care a câștigat în amestecul acesta de diferite teritorii². Nu întâmplător în scrisoarea din 18 iunie 1941, adresată lui Churchill, Stalin, accentuând complexitatea situației create pe front, datorită agresiunii neașteptate a Germaniei, scria: „Ne putem închipui, că pozițiile armatelor germane ar fi fost mult mai avantajoase, în cazul când armatele sovietice ar fi fost nevoite să primească lovitura trupelor germane nu în apropierea orașelor Chișinău, Lvov, Brest, Belostok, Kaunas și Vâborg, ci lângă Odesa, Kamenet-Podolski, Minsk și suburbiile Leningradului³”.

---

1. Hilger, Gh. 1939-i: svidetalistva ocevīdta. / Diplomaticeskii ejegodink, 1989 – Moscova, 1991 – S. 329.

2. Fleischauer, I., Pact Hitler, Stalin i inițiativa ghermanscoi diplomații. 1938 - 1939. – Moscova, 1991, p. 292-293.

3. Perepiska Predsedatelea Soveta Ministrov SSSR s Prezidentami SSA i Premier-Ministrami Velikobritanii vo vremea Velikoi Otecestvennoi voini 1941-1945 g.g. – T.1. – Moscova, 1958., p. 10-11.

Se poate presupune că încă la semnarea tratatului de neagresiune cu Germania⁴ și a protocolului adițional secret⁵ (care este considerat de istoricul rus M. Semireaga drept tratat de alianță⁶, diplomația sovietică pornea de la intenția de a lărgi teritoriul U.R.S.S. spre vest, având în vedere frontierele vechi ale Imperiului Rus. Spre exemplu, în telegrama din 25 iunie 1940 ambasadorul Germaniei la Moscova, contele Schulenburg, îi comunica lui Ribbentrop: „Eu i-am atras atenția lui Molotov că renunțarea sovietelor la Bucovina care n-a aparținut niciodată nici chiar Rusiei țariste, va favoriza substanțial reglementarea pașnică (a problemei Basarabiei – n.n.)”⁷.

După părerea cercetătorului V. Suvorov, teritoriul Basarabiei era necesar Uniunii Sovietice ca un cap de pod pentru declanșarea unei ofensive spre bazinele petroliere ale României, ceea ce ar fi adus o daună substanțială aprovizionării Germaniei cu combustibil⁸.

De remarcat că la începutul celui de-al doilea război mondial, problema aprovizionării cu petrol era considerată deosebit de importantă pentru strategii multor țări. Astfel, în ianuarie 1940, cercurile diplomatice americane comunică guvernului lor că francezii le-au propus englezilor ca flotele și aviația franceză și engleză să bombardeze orașele sovietice Batumi și Bacu, ceea ce ar fi lipsit de petrol atât Germania cât și Uniunea Sovietică. Cam aceleași lucruri comunicau Tallinnului reprezentanții diplomați estonieni în Franța, accentuând că, în lipsa de combustibil armata motorizată (sovietică – n.n.) își va pierde mobilitatea⁹. În decembrie 1939 ambasadorul Italiei la Paris, R. Guarilia, înștiința Guvernul de la Roma despre faptul că comandantul trupelor franceze în Orientul apropiat, generalul Weygand, care avea însărcinarea de a pregăti operațiunile militare în Balcani, tindea la acțiuni armate împotriva Rusiei, folosind, în această situație, ca teatrul de război, teritoriul României. Scopul lui era „de a submina și, după posibilități, de a lichida în Rusia sistemul bolșevic și, totodată, de a aduce Germaniei o daună esențială în ceea ce privește folosirea industriei petroliere a României”¹⁰. În timpul convorbirii cu ministrul francez al finanțelor, Reynaut, ministrul afacerilor externe al Marii Britanii, Chamberlain, a declarat: „Germania are două puncte vulnerabile: aprovizionarea cu minereu de fier și cu petrol”, accentuând însemnătatea împiedicării Germaniei de a obține minereu de fier din Suedia și petrol din România. De aceeași părere era și Churchill¹¹.

4. SSSR – Ghermania, 1939 - 1941. Documenti i materialī o sovietsko-ghermanskikh otnoseniah s sentebria 1939 po iuli 1941 g.g. v 2-h t. – Vilnius, 1989. – T.1, p. 61-62.

5. Sovetsko-ghermanskīe dokumentī 1939-1941 g.g. Iz arhiva ŢC KPSS. /Novaia i noveișaiia istoria – 1993 – Nr. 1., p. 89-90.

6. Semireaga, M., Tainī stalīnskoī diplomatii. 1939-1941. – M., 1992., p. 43.

7. Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele lui pentru Basarabia. Culegere de documente – Chișinău, 1991, p. 12.

8. Suvorov, V., Ledokol. Kto nacial vtovuiu mirovuiu voinu?: Nefantasticeskaia povesti-document. M., 1993, p. 130-131.

9. Negrici, A., Uneșneaia politică Anglii. 1939-1941 g.g. – M., 1963, p. 182.

10. Sippols, V., Taināe documentī „Strannoī voinī”. /Novaia i noveișaiia istoria. – 1993. Nr. 2, p. 97.

11. Churchill, W., Vtoraia mirovaia voina. v. 3-h kn. Kn. 1, T. 1-2. -M., 1991., p. 260-261.

O atitudine foarte serioasă față de aprovizionarea cu petrol o avea și conducerea sovietică, adoptând, în anul 1939, o hotărâre secretă a Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) cu privire la construcția a 8 uzine pentru producerea combustibilului sintetic lichid, cu o capacitate de producție de 200 mii tone de benzină și 30 mii tone motorină, urmând a fi date în exploatare consecutiv în anii 1940 și 1941¹².

Unii istorici contemporani (Volkogonov D., Danilov V., Kiselev V., Suvorov V.) împărtășesc părerea, potrivit căreia, conducerea sovietică era sigură de inevitabilitatea războiului cu Germania și de aceea se pregătea de război, inclusiv în varianta de ofensivă¹³. Dat fiind faptul că petrolul era „sângele războiului”, lovitura principală urma a fi dată României – sursa principală de petrol a Germaniei, ceea ce ar fi dus la stoparea mașinii de război germane¹⁴. Relevăm că, în conformitate cu acordurile din 23 martie 1939 și 4 decembrie 1940, industria română și, în primul rând, industria petrolieră trecea într-o anumită măsură sub controlul Germaniei. Exportul de petrol românesc în Germania s-a mărit de la 1272 mii tone în 1939 la 2927,7 mii tone în 1941¹⁵.

În favoarea ipotezei: dacă nu aplicarea loviturii principale, cel puțin asigurarea unui rol esențial al României în planurile strategice de agresiune ale Uniunii Sovietice, vorbește modul în care au fost dislocate unitățile Armatei Roșii la frontierele de vest ale U.R.S.S. în iunie 1941, când conducerea sovietică a început realizarea nemijlocită a pregătirilor pentru un conflict armat cu Germania.

Astfel, în primul eșalon strategic, căreia i-a revenit rolul unei „armate de invazie”¹⁶, la frontierele României era desfășurată armata a 9-a, formată în 1940 anume pentru înfăptuirea operațiunilor militare de alipire a Basarabiei la Uniunea Sovietică¹⁷. În iunie 1941 ea constituia scheletul neterminat al celei mai puternice armate din lume care, după completarea definitivă, trebuia să aibă un efectiv de 20 divizii, dintre care 6 – de tancuri¹⁸. În afară de armata a 9-a, în această parte mai erau desfășurate armatele a 12-a¹⁹ și a 18-a²⁰.

În al doilea eșalon strategic, care era considerat drept rezervă a comandamentului general²¹, la frontiera cu România se afla armata a 19-a, transferată în secret din Caucazul de nord²², în efectivul căreia erau patru

12. Iz postanovlenii TK UKP (b). / Izvestia TK KPSS. – 1990. – Nr. 1., p. 260-261.

13. Volkogonov, D., Țtu versiu uje oprovergla istoria. / Izvestia. – 1993, 16 ianv.; Danilov, V., Gotovii li Stalin napadenie na Ghermaniu? / Komsomoliskaia pravda. – 1992 – 4 ianv.; Kiselev, V., Upreamăe fakti naciala voini. / Voeno - istoriceskii jurnal (mai departe - VIJ). – 1992 – N2.; Suvorov, V., Ledokol.; Suvorov, V., Deni M. Kogda nacialasi vtoroia mirovaia voina?: Nefantasticeskaia povesti-dokument. – Moscova., 1994.

14. Savorov, V., Ledokol., p. 150.

15. Telegin, F., Ispolizovanie fașistskoj Germaniei resursov okkupirovannih i zavisimih stran Evropi dlia voini protiv SSSR. / VIJ. – 1961 – Nr. 6. p. 44-45.

16. Egorov A. Taktika i operativnoe iskusstvo RKKA na novom ătape. / VIP. – 1963. – Nr. 10, p. 31.

17. Kazakov L., Tokarov N. Slavnie traditii. / Iz istorii Kzasnoznamenengo Odesskogo voennogo okruga / VIJ. – 1992. – Nr. 1, p. 83.

18. Suvorov V. Ledokol., p. 148.

19. Arusunean B. Boevae deistvia 12-i armii v nacialnii period voini. / VIJ – 1973 – Nr. 6., p. 24.

20. Gotovii li SSSR preventivnii udar?: Iz arhivov Ministerstva Oboroni SSSR. Publ. Ziuzina E. / VIJ. – 1992. Nr. 1., p. 28.

21. Zaharov, M. Gheneralinii stab v predvoennie godi. Moskva, 1989, p. 262.

22. Bagramean, I. Tak nacialasi voina. – Kiev, 1975., p. 62.

corpuri, din care unul mecanizat, și căreia i-a fost dat suplimentar corpul 25 mecanizat²³. De remarcat faptul, că a doua armată, ca potențial, în al doilea eșalon strategic, după armata a 19-a, era armata a 16-a, care în iunie 1941 a fost transferată din Transbaikalia²⁴, și a fost desfășurată alături pentru a putea fi folosită împotriva României, dar și mai mult probabil, contra Ungariei.

Astfel s-a reliefat planul strategic al sovieticilor: cea mai puternică armată din primul eșalon strategic, armata a 9-a, era îndreptată împotriva României, iar cea mai puternică armată din al doilea eșalon strategic, armata a 19-a, desfășurată nemijlocit în spatele ei – tot împotriva României.

Concomitent, corpurile aeropurtate ale Armatei Roșii, care aveau, în afară de infanterie aeropurtată obișnuită, o artilerie destul de puternică și chiar batalioane de tancuri-amfibii, erau desfășurate în așa fel încât puteau fi folosite fără dislocare: al 4-lea și al 5-lea – împotriva Germaniei, al 3-lea – contra României, primul și al doilea atât împotriva României, cât și împotriva Cehoslovaciei sau Austriei, pentru a tăia simultan magistralele petroliere montane din România²⁵.

Flotila de pe Dunăre, înființată în 1940, nu avea nici o importanță defensivă și putea fi folosită numai în ofensivă, pentru a amenința conductele de petrol române neapărate²⁶. În acest scop putea fi folosit și corpul al 9-lea cu destinație specială, desfășurat la frontiera cu România în iunie 1941²⁷, și care urma să fie debarcat de pe vasele de război ale Flotei Mării Negre. Printre altele, la 13 iunie 1941 efectivul corpului, inclusiv ostașii, au primit scurte ghiduri de conversație ruso-române²⁸. La frontiera cu România a fost desfășurată Zona antiaeriană de sud, în componența căreia intrau prima și a patra brigadă antiaeriană²⁹.

În plus, despre faptul că direcția românească în planurile de agresiune ale U.R.S.S. era direcție prioritară, vorbește și faptul că, atunci când războiul a început nu așa cum se pregătea Stalin, de pe Frontul de sud-vest au fost transferate pe Frontul de vest armatele a 16-a și a 19-a³⁰.

Despre planificarea loviturii împotriva României vorbește și faptul că, deja la începutul războiului, acționând după planurile elaborate anterior, strategii sovietici își concentrau atenția în direcția sud-vest. Submarinele sovietice, la 22 iunie 1941, au ieșit în larg spre țărmurile României, Bulgariei și Turciei³¹. Aviația Flotei Mării Negre a efectuat un raid aerian asupra obiectivelor militare în apropierea Bucureștilor, în regiunile petroliere și porturile României³². Începând

23. Suvorov, V., Op. cit., p. 116.

24. Iukin, M., Smolenskoe srajenie. / VIJ. – 1979. Nr. 7, p. 42.

25. Suvorov, V., Op. cit., p. 116.

26. Ibidem, p. 128-129.

27. Zaharov, M., Op. cit., p. 272.

28. Suvorov, V., Op. cit., p. 224.

29. Koldunov, A., Organizația i vedenie protivovozdušnoi oboronî po opîtu nacialinogo perioda Velicoi Otecestvennoi voinî / VIJ. 1984., Nr. 4., p. 15.

30. Gorîcov, Iu., Gotovil li Stalin uprejdaiușcii udar protiv Ghitlera v 1941. / Noviaia i noveișaiia istoria 1993. Nr. 3., p. 39.

31. Suvorov, V., Op. cit., p. 328.

32. Kazakov, L., Tokarov, N., Op. cit. p. 83.

cu 22 iunie, ea desfășura acțiuni militare intense lângă Tulcea, în sprijinul Flotei Militare Dunărene, cu scopul de a-i deschide accesul în susul fluviului³³.

La 25-26 iunie vasele militare ale Flotei Mării Negre și-au făcut apariția în apropierea portului Constanța și au deschis foc de artilerie cu scopul evident de a debarca trupe ale infanteriei marine. Concomitent, Flotila Militară Dunăreană a început operațiuni de debarcare a trupelor în delta fluviului³⁴.

La 26 iunie 1941 corpul 4 aerian a început bombardarea teritoriilor petroliere de la Ploiești. După câteva zile de bombardament extracția petrolului s-a redus aproape de două ori³⁵. Iar în mijlocul lunii august aviatorii sovietici au distrus podul peste Dunăre, de lângă stația Cernavodă, deteriorând, totodată, și conducta de petrol care trecea pe sub el³⁶.

Chiar și în condițiile în care aproape toată aviația sovietică stătea imobilizată pe aerodromurile sale, ea a găsit destule puteri pentru a cauza o pagubă substanțială exploatărilor petroliere românești. În orice altă situație aviația sovietică ar fi fost în stare să paralizaze definitiv toată puterea militară, industrială și de război germană.

În pofida faptului că exemplele prezentate mai sus sunt destul de convingătoare, trebuie, totuși, să remarcăm că, în prezent, aceasta este o ipoteză, asupra căreia istoricii ar trebui să depună un efort mai mare. În același timp există multe probleme abordate contradictoriu, se reliefează o divergență evidentă a punctelor de vedere. În istoriografia sovietică, precum și în cea a republicilor fostei Uniuni, persistă părerea că Stalin nu se pregătea de un război preventiv. Astfel, în anii 1992-1993 un șir de cercetători au publicat „Considerații cu privire la planul desfășurării strategice a forțelor Uniunii Sovietice în cazul unui război cu Germania și sateliții ei”³⁷, conform cărora lovitura principală, în cazul unei agresiuni din partea Germaniei, U.R.S.S. urma s-o aplice în direcția vest. După părerea noastră, aceasta era numai o variantă a acțiunilor sovietice preconizate, dar nu unica. (Din păcate, alte variante n-au fost publicate și nu suntem siguri, dacă în genere ele s-au păstrat.)

În legătură cu faptul că datele, privind desfășurarea trupelor sovietice înainte de război, sunt lapidare, iar numărul și armamentul uneia sau alteia dintre unitățile militare, nu întotdeauna corespund statutului ei, este foarte greu să se facă o analiză comparativă a forțelor diferitelor fronturi.

Totodată, trebuie să menționăm că la 30-31 august 1944, regiunea petrolieră Ploiești a fost eliberată, motiv pentru care trupele germane au fost lipsite de petrolul românesc³⁸. Dar cu toate acestea Germania a continuat să lupte încă aproape un an. Evident, că România, fiind principalul furnizor de

33. Azarov, I., *Osajdennaia Odessa*. Moscova 1961, p. 24.

34. Suvorov, v., *Op. cit.*, p. 328.

35. Azarov, I., *Op. cit.*, p. 58.

36. *Ibidem*.

37. Gorikov, Iu., *Op. cit.*; Gotovil li SSSR preventivnii udar?...; Kiselev, V., *Op. cit.*

38. *Istoria Rumâniei, 1918-1970*. / Red. col. Lebedev n., Iazikova A. i dr., M., 1971., p. 416.

petrol³⁹, nu era însă unicul. Și ar trebui să amintim cu această ocazie combustibilul sintetic. (Autorul consideră această problemă drept o temă de cercetare aparte).

Luând în considerație ipoteza expusă mai sus, devine evidentă însemnătatea pe care o avea pentru Uniunea Sovietică includerea în imperiu, concomitent cu Basarabia, a nordului Bucovinei, deoarece U.R.S.S. tindea să obțină o legătură feroviară directă din Chișinău prin Cernăuți spre Lvov⁴⁰. Interesul U.R.S.S. față de această magistrală se poate constata și din faptul că a fost necesară numai o zi pentru restabilirea traficului feroviar Lvov–Cernăuți⁴¹.

În ce privește motivele modificărilor teritoriale în regiunea orașului Herța și împrejurimilor, dispunem de foarte puține informații. O anumită explicație se poate găsi în telegrama comandamentului armatei a 3-a române din 29 iunie 1940, expediată de colonelul Halunga. În ea se remarcă, în special, următoarele: „Locotenentul trimis de colonelul Atanasiu (comandantul Grupării Tactice de pe Masivul Păduros Herța) să ia contactul cu elementele ruse intrate în Herța, a comunicat că rușii au declarat că ei au greșit că au mers până la Herța”⁴². Regele României, Carol al II-lea remarcă în notele zilnice că orice încercare de a hotărî această problemă n-a avut succes: „Cum ne așteptam, U.R.S.S. nici nu vrea să vorbească despre Herța”⁴³. Cu părere de rău, în istoriografia sovietică, ca și în cele din republicile fostei U.R.S.S., despre aceste evenimente, nici nu se amintește. În ce privește presupunerea că aceste schimbări teritoriale s-au făcut datorită unei erori, după părerea noastră, nu este convingătoare.

Privitor la pretențiile teritoriale sovietice față de România, Berlinul a aflat din surse diplomatice încă la 23 iunie 1940. Ambasadorul german la Moscova, contele Schulemberg, comunica ministerului afacerilor externe: „Molotov mi-a făcut astăzi următoarea declarație. Soluționarea chestiunii Basarabiei nu mai suferă nici o amânare. Guvernul sovietic căuta, deocamdată să soluționeze chestiunea pe cale pașnică, dar el intenționează să utilizeze forța, dacă guvernul român va respinge acordul pașnic. Revendicările sovietice se extind și asupra Bucovinei, în care locuiește populația ucrainiană”⁴⁴.

Argumentând necesitatea modificărilor teritoriale, partea sovietică folosea și factorul etnic. Nu întâmplător, în cunoscuta notă înaintată României la 26 iunie, se vorbește, între altele, despre transmiterea „către Uniunea Sovietică a acelei părți a Bucovinei, a cărei populație este legată în marea sa majoritate de Ucraina Sovietică prin comunitatea sorții istorice, cât și prin comunitatea de limbă și compoziție națională”⁴⁵.

39. Tippelskirh, K., *Istoria vtoroi mirovoi voini*, – T.2. 1943-1945. – Sankt-Peterburg, 1994, p. 175-176.

40. *Pactul Molotov-Ribbentrop*, p. 15.

41. *Pravda*, – 1940 - 4 iulie.

42. *Bătălia pentru Bucovina*, Timișoara, 1992., p. 158.

43. Gherman, I., *Istoria tragică a Bucovinei, Basarabiei și ținutului Herța* – București, 1993., p. 84.

44. *SSSR – Germania*. – T.2., p. 56.

45. *Spokovnicina ukrainsika zemlea: Zb. dokumentiv i materialiv*. – Ujgorod, 1990., p. 381.

Motivația etnică a fost folosită și referitor la Basarabia. Însă în cazul acesta ea era evident neîntemeiată, deoarece se afirma că Basarabia este „populată în principal cu ucraineni”⁴⁶. Chiar în timpul convorbirii confidentiale cu ministrul României la Moscova, Gh. Davidescu, la obiecțiile acestuia privind componența etnică, Molotov declara că „partea dominantă a populației este ucraineană”⁴⁷. În ce privește Bucovina el (Molotov – n.a.) observa că nu este vorba de întreaga provincie, ci numai de partea nordică, legată cu Basarabia, „în care majoritatea sunt ucraineni”⁴⁸.

Nu peste mult timp, Berlinul a profitat de situația care s-a creat în urma realizării pretențiilor ultimative. În timpul întâlnirii de la Munchen din mai 1941, Hitler i-a propus mareșalului I. Antonescu să participe la realizarea planului „Barbarossa”, remarcând că pentru România aceasta-i unica posibilitate de a recăpăta Basarabia și nordul Bucovinei⁴⁹.

Cotitura neașteptată în relațiile sovieto-române, care s-a produs în condițiile activizării militare germane în Europa de Vest, a provocat îngrijorarea oamenilor politici și diplomaților. Însuși Schulemburg în scrisoarea sa către secretarul de stat Weitzeker din 11 iulie 1940, sublinia: „După cum se știe, guvernul sovietic își justifică pretențiile prin faptul că Bucovina este populată de ucrainieni. Dar întrucât aceasta se referă doar la partea de nord a teritoriului, în cele din urmă, Uniunea Sovietică s-a mulțumit numai cu această parte. Eu nu pot să scap de senzația că inspiratorii și autorii cerințelor de a ceda Bucovina de Nord au fost cercurile ucrainene de la Kremlin⁵⁰. După afirmația lui Schulemburg, în timpul convorbirii, Stalin a fost gata să facă unele concesii în alte părți ale frontierei cu Germania, totodată considerând imposibil să facă aceasta în acele regiuni, „unde locuiesc ucrainenii”⁵¹.

Potrivit opiniei ambasadorului, asemenea desfășurare a evenimentelor a fost posibilă datorită influenței tânărului diplomat Pavlov, pe care Stalin îl numea „micul nostru ucrainean”⁵². Considerăm că acest Pavlov nu a jucat un rol esențial în hotărârea chestiunii date. Se poate presupune că motivul principal trebuie căutat în importanța pe care o atribuia conducerea sovietică capului de pod basarabean și asigurării lui cu comunicații.

Mai târziu factorul etnic nu era luat în genere în considerație de diplomația sovietică. G. Hilgher scria în memoriile sale: „Includerea Bucovinei de Nord în componenta Uniunii Sovietice constituia o încălcare a acordurilor germano-sovietice. Când ambasadorul i-a exprimat lui Molotov un protest împotriva

46. Spokovnicina ukrainsika zemlea., p. 380.

47. Pactul Molotov-Ribbentrop... p. 23.

48. Ibidem.

49. Pokazania voennoplennoگو rumânskogo marșala I. Antonesku o naciales podgotovki napadenia Rumâni și Ghermanii na Sovetskii Soiuz 6 ianuarie 1946, / Izvestia ȚK KPSS 1990. Nr. 5., p. 313.

50. Diplomația cotropitorilor: Repercursiunile ei asupra Basarabiei și Bucovinei de Nord., Culegere de documente – Chișinău 1992., p. 158.

51. Ibidem.

52. Ibidem., p. 159.

acestui acestui act, acesta nu numai că a încercat să justifice pasul sovietic, dar și a adăugat că, în caz că guvernul sovietic va manifesta interes față de includerea și a Bucovinei de Sud, el (guvernul sovietic – n.n.) așteaptă sprijin din partea guvernului german⁵³.

Menționăm că, în tratativele cu Germania, Moscova, contrar principiului etnic, a ridicat din nou chestiunea părții de sud a Bucovinei. Astfel, în timpul convorbirii cu Hitler, la 13 noiembrie 1940, Molotov a declarat că în noile împrejurări „Germania trebuie să înțeleagă cointeresarea rușilor în Bucovina de Sud⁵⁴. Furerul a răspuns la aceasta „că dacă chiar numai o parte din Bucovina va rămâne sub stăpânirea Rusiei, apoi și aceasta va fi o cedare considerabilă din partea Germaniei. În conformitate cu înțelegerea orală, fostul teritoriu austriac trebuia să facă parte din sfera de influență germană. În afară de aceasta, teritoriile care au intrat în zona rusească au fost indicate cu numele, de exemplu, Basarabia. Referitor la Bucovina în acord nu exista nici un cuvânt⁵⁵.

Pe parcursul convorbirilor germano-sovietice s-a invocat nu o dată necesitatea schimbărilor de frontieră pe baza principiului etnic. Acest argument era folosit mai ales de partea sovietică, care se referea foarte insistent, dar destul de stângaci, la problema ucrainiană.

Probabil, ar trebui să amintim fraza rostită de Stalin în timpul înmânării lui Schulemburg a textului comunicatului comun sovieto-german despre intrarea trupelor sovietice în Polonia în toamna anului 1939: „Dar nu uitați că nici românii antici nu intrau în luptă goi, ci se apărau cu scuturile. Și astăzi rolul acestor scuturi care ne apără de opinia publică a popoarelor noastre, îl joacă comunicatele alcătuite cu măiestrie⁵⁶.

Astfel, se poate conchide că, în timpul hotărârii problemelor teritoriale complicate la vestul U.R.S.S. (inclusiv ale Basarabiei și Bucovinei), factorul etnic nu era considerat de conducerea sovietică drept principal, ci juca rolul unui „scut”. Prioritari erau considerați factorii geopolitici și geostrategici.

---

53. Hilgher, G., Op. cit., p. 329.

54. SSSR – Ghermania., T.2., p. 113.

55. Ibidem.

56. Hilgher, Gh., Op. cit., p. 318.

LA PROBLÈME DE BASARABIE ET DE BUCOVINA DANS LES RELATIONS SOVIÉTIQUES-ALLEMANDS (JUIN 1940 - JUILLET 1941). LES ASPECTS GÉOPOLITIQUES ET GÉOSTRATÉGIQUES

Résumé

L'inclusion de Basarabie et du nord de Bucovina à l'Union Soviétique a été effectuée dans les circonstances du rapprochement soviétique-allemand. En émettant, en juin 1940, les prétentions territoriales, connues, vis-à-vis de Roumaine, Moscou voulait, premièrement, la réalisation de ses buts d'accaparement pour l'amélioration de ses positions géopolitiques et géostratégiques de l'Union Soviétique. Depuis quand il a été signé le pact de non-agression avec l'Allemagne, et le protocole additionnel secret, la diplomatie soviétique avait l'intention de grandir le territoire de l'Union Soviétique, vers l'ouest, en suivant les anciennes frontières de l'Empire Russe.

Nous signalons le fait qu'au début de la deuxième guerre mondiale le problème de l'approvisionnement avec le pétrole était considéré très important pour la stratégie de nombreux pays. En cette situation parce que la Roumaine était la principale source de pétrole pour l'Allemagne, les soviétiques, par l'occupation du territoire roumain, voulaient l'arrêt de la machine allemande de guerre. Même sans concrétiser ce plan, sur le rôle essentiel de la Roumaine dans les projets stratégiques d'agression de l'Union Soviétique, on démontre la manière en quelle ont été disloqués les unités de l'Armée Rouge, aux frontières de l'ouest de l'Union Soviétique en juin 1941, pendant les dirigeants soviétiques ont commencé la réalisation des préparations pour un conflit armé avec l'Allemagne.

Dans leur argumentation en ce qui concerne la nécessité de modification territoriale, les Soviétiques utilisaient aussi le facteur ethnique. Cette justification ethnique a été utilisée aussi à propos de Basarabie, mais avec le rôle de „bouclier”. La priorité avait les facteurs géopolitiques et géostratégiques.